

4. Сімейний кодекс України: Кодекс України від 10.01.2002 № 2947-III : станом на 10 берез. 2026 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2947-14#Text> (дата звернення: 03.05.2026).

БІЛОУС Тетяна Йосипівна,
кандидат юридичних наук, доцент
доцент кафедри цивільного права та процесу
навчально-наукового інституту права
Державний податковий університет,
м. Ірпінь (Київська область)

ПРИВАТНІ ПРАВОВІДНОСИНИ В УКРАЇНІ ТА ЇХ АДАПТАЦІЯ ДО СТАНДАРТІВ ЄС

У сучасних умовах європейської інтеграції України особливої актуальності набувають питання реформування національної правової системи відповідно до стандартів Європейського Союзу. Одним із ключових напрямів такого реформування є адаптація приватноправових відносин, які становлять основу цивільного обороту, забезпечують реалізацію та захист прав і свобод людини, а також сприяють розвитку демократичного суспільства та ринкової економіки.

Приватні правовідносини в Україні охоплюють досить широкий спектр майнових і немайнових відносин, що виникають між фізичними та юридичними особами на засадах юридичної рівності, автономії волі та майнової самостійності. Водночас сучасний розвиток європейського приватного права, формування єдиних правових стандартів ЄС та імплементація положень Угоди про асоціацію між Україною та Європейським Союзом зумовлюють необхідність подальшої гармонізації національного законодавства.

На сучасному етапі розвитку приватні правовідносини в Україні (цивільні, сімейні, трудові, господарські) проходять масштабний процес адаптації до стандартів Європейського Союзу. Цей процес є вимогою Угоди про асоціацію між Україною та ЄС і спрямований на інтеграцію українського приватного права в європейський правовий простір.

Варто зазначити, що приватні правовідносини - це врегульовані нормами приватного права суспільні відносини, що виникають між юридично рівними та автономними суб'єктами (фізичними або юридичними особами), засновані на вільному волевиявленні та майновій самостійності з метою задоволення приватних інтересів. Вони регулюють приватні інтереси, переважно у цивільній, сімейній, трудовій та господарській сферах, базуючись на принципах диспозитивності [1].

Нормативною основою є Цивільний кодекс України, який закріплює базові принципи приватного права, зокрема добросовісність, розумність та справедливість (ст. 3 ЦК України).

На даний час, розвиток приватних правовідносин в Україні характеризується посиленням процесів адаптації до *acquis* Європейського Союзу, що прямо впливає

з положень Угоди про асоціацію між Україною та ЄС, та імплементаційних зобов'язань України. Особливого значення набуває реформування цивільного законодавства в частині оновлення загальних положень про договір, відповідальність та цифрові правочини [2].

Ключовим напрямом розвитку є модернізація Цивільного кодексу України, яка передбачає наближення його конструкцій до європейських моделей приватного права.

Зокрема, в наукових пропозиціях щодо оновлення ЦК України акцентується необхідність:

- уніфікації договірних конструкцій;
- розширення принципу свободи договору з урахуванням імперативів захисту слабкої сторони;
- закріплення цифрової форми правочину як рівнозначної письмовій [2].

Окремо підкреслюється необхідність узгодження цивільного законодавства із принципами європейського приватного права, що формуються у практиці Суду ЄС та у європейській доктрині приватного права, а згодом особливого значення набуває цифрова трансформація приватного права. В Україні вона проявляється через розвиток електронної комерції, електронних договорів та цифрових сервісів.

Наукові дослідження Саванець Л., та Климчук М. підкреслюють, що ключовою проблемою є визначення правової природи договорів щодо цифрового контенту, зокрема таких як: моменту укладення електронного договору, форми вираження волі сторін та відповідальності постачальника цифрових послуг. Закон України «Про електронну комерцію» та «Про електронні довірчі послуги» забезпечують базове нормативне регулювання, однак потребують подальшої гармонізації з європейськими підходами до смарт-контрактів та платформної економіки [3].

Суттєвим елементом адаптації є посилення механізмів захисту приватних прав. Українська правова система дедалі більше орієнтується на стандарти Європейського суду з прав людини щодо:

- справедливого судового розгляду;
- ефективного засобу юридичного захисту;
- пропорційності втручання у приватні права.

У контексті приватних правовідносин це означає посилення судового контролю за договірною справедливістю та захистом слабшої сторони у правочинах [4].

Попри позитивні зрушення, процес гармонізації приватного права України з правом ЄС залишається складним через фрагментарність цивільного законодавства, відсутність єдиної концепції його оновлення, недостатній рівень імплементації європейських приватноправових принципів та неповну узгодженість судової практики. Ці проблеми відображені у Звіті щодо виконання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС за 2024 рік [4].

Таким чином, приватні правовідносини в Україні перебувають у процесі постійного розвитку, що зумовлено передусім євроінтеграційними процесами та цифровими змінами. Їх подальше вдосконалення пов'язане з оновленням цивільного

законодавства, наближенням до європейських стандартів приватного права та посиленням гарантій захисту приватних прав. Загалом ефективна гармонізація цієї сфери потребує комплексного підходу, який охоплює законодавчі зміни, розвиток доктрини та узгодження судової практики.

Список використаних джерел

1. Харитонов Є. О. *Цивільне право*: підручник. Одеса: Фенікс, 2022. 512 с.
2. Зуб І. В. Щодо окремих аспектів Концепції оновлення Цивільного кодексу України. *Нове українське право*. 2024. № 4. С. 26–30. URL: <https://newukrainianlaw.in.ua/article/view/75> (дата звернення: 25.05.2026).
3. Валько Л. А. Гармонізація законодавства України та ЄС у сфері захисту прав споживачів цифрових послуг. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: *Право*. 2024. URL: <https://visnyk-pravo.uzhnu.edu.ua/article/view/320203> (дата звернення: 25.05.2026).
4. *Ukraine Report 2024 (Звіт Європейської Комісії щодо України)*. European Commission, 2024. URL: https://enlargement.ec.europa.eu/ukraine-report-2024_en (дата звернення: 25.05.2026).

БІЛЯНСЬКА Наталія Володимирівна,
кандидат юридичних наук, професор
завідувач кафедри цивільного права та процесу
Державний податковий університет,
м. Ірпінь (Київська область)

СПАДКУВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРАВОВІ ВИКЛИКИ ТА СУДОВА ПРАКТИКА

Основною метою спадкового права є підтримання безперервності майнових правовідносин шляхом переходу прав та обов'язків від спадкодавця до спадкоємців. У мирний час воно функціонує на основі усталених процедур, що передбачають участь нотаріальних органів, судів та інших інституцій. Проте запровадження воєнного стану в Україні поставило перед правовою системою нові виклики: масові випадки загибелі військовослужбовців та цивільних осіб, обмежений доступ до нотаріальних послуг, проблеми з документальним підтвердженням фактів смерті та родинних зв'язків, проблеми з реєстрацією майна, необхідність визначення додаткового строку для подання заяви про прийняття спадщини, втрата документів тощо. В таких умовах спадкування набуває особливого значення як інструмент захисту майнових прав громадян та забезпечення соціальної стабільності в суспільстві.

Правовий режим воєнного стану може передбачати обмеження окремих прав, проте це не повинно нівелювати основні гарантії спадкування. Звісно, на сьогодні вже напрацьовано певні механізми здійснення спадкових прав, проте на практиці виникають труднощі з їх реалізацією.